

Årgang 200
forskning, rådgivning og landbrugets udvikling

Hansen, Henning Otte

Published in:
Tidsskrift for Landoekonomi

Publication date:
2014

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Hansen, H. O. (2014). Årgang 200: forskning, rådgivning og landbrugets udvikling. *Tidsskrift for Landoekonomi*, 200(1), 1-4. <http://1769.dk/publikationer/tidsskrift/2014/nr1/1--Forord.pdf>

REDAKTIONELT FORORD

Årgang 200: Forskning, rådgivning og landbrugets udvikling

Her i 2014 markerer vi, at Tidsskrift for Landøkonomi udkommer med årgang 200. Hermed er tidsskriftet blandt de ældste tidsskrifter i Danmark og blandt de ældste tidsskrifter i verden inden for området. Tidsskrift for Landøkonomi vil derfor i 2014 udkomme med tre jubilæumsnumre med tre temaer: „Landbruget og forskningen“, „Landbrugets udvikling gennem 200 år“ og „Landbrugets fremtid“.

Dette første jubilæumsskrift har således temaet „Landbruget og forskningen“. Udgangspunktet for temaet er, at landbrugsforskning er essentielt for landbrugets udvikling. Landbrugsforskningen skaber grundlaget for en forbedret konkurrenceevne, som gavner både landmændene, landbruget og samfundsøkonomien.

Mange internationale undersøgelser konkluderer, at landbrugsforskning er en meget vigtig forudsætning for at skabe økonomisk udvikling og velstand. Det gælder også i et historisk perspektiv: Danmark var relativt langt fremme inden for mejeriteknologi i 1800-tallet og fremefter, og det var af afgørende betydning for mejerindustriens udvikling og internationalisering. Dermed blev der skabt et stærkt grundlag for den store mejeriindustri, som vi har i dag. Også når det gælder forskning, forsøg, rådgivning og formidling inden for den primære jordbrugsforskning har Danmark gennem mange årtier skabt resultater, som er misundt mange steder rundt om i verden. Netop den tætte integration i hele værdikæden er med til at skabe optimale betingelser for at udvikle og udnytte forskning optimalt.

Kritikere kan i sagens natur påstå, at forskningen i sidste ende især gavner forbrugerne og ikke landmændene. Forklaringer er, at ny forskning og ny teknologi vil sætte yderligere fart i landbrugets trædemølle, som på kort sigt betyder øget produktivitet og faldende omkostninger, men som på længere sigt medfører prisfald. Landbrugets trædemølle betyder, at landmænd hele tiden må anvende ny forskning for at styrke konkurrenceevnen, men i takt med at alle landmænd får del i den nye forskning, bliver resultatet stigende stigende udbud og dermed faldende priser. Det betyder med andre ord, at de progressive landmænd når at få fordelene ved forskningen, inden den resulterer i prisfald. De mere „fodslæbende“, afventende og teknologisk landmænd får derimod ikke samme fordel: De oplever et prisfald, og derfor er de tvunget til at søge og udnytte forskningsresultaterne for blot at bevare deres indkomst.

Moralen er, at forskningen genererer konkurrencefordele, som gavner de progressive landmænd. Derfor er det vigtigt, at forskningen og landbrugserhvervet samarbejder, så forskningen bidrager bedst muligt til konkurrenceevneforbedringen, og så forskningsresultater-

ne så godt og hurtigt som muligt bliver anvendt i landbruget. Man kan ikke stoppe forskningen i en naiv tro på, at det kan standse landbrugets trædemølle. Forskningen kan ikke på den måde begrænses på et globalt niveau.

I den seneste opgørelse fra IMD, World Competitiveness Yearbook ligger Danmark højt placeret - nr. 5 ud af ialt 60 højtudviklede lande, og nr. 2 i EU - når det gælder overførsel af viden fra universiteter til virksomheder. Det kunne umiddelbart tyde på, at der er en god sammenhæng mellem forskning og erhverv, og at forskningsresultater bliver brugt i industrien. Når man taler med personer i fødevarerindustrien, og når man undersøger agro- og fødevarerindustriens rammevilkår og udviklingsmuligheder, er det dog tydeligt, at samarbejdet mellem offentlige forskningsinstitutioner og landbrugs- og fødevarerhvervet kan blive bedre. Mangel på fælles mål, forskellige incitamenter, forskelle i opfattelser af behov og mulige løsninger samt kommunikationsproblemer viser sig at være væsentlige barrierer.

Forskningens betydning set i historisk perspektiv, Danmarks generelt pæne placering m.h.t. vidensspredning fra universiteter til virksomheder samt barriererne på landbrugs- og fødevarerområdet er tankevækkende - og det viser, at forskning og landbrug er et både vigtigt og vedvarende kompleks.

I dette jubilæumsnummer af Tidsskrift for Landøkonomi beskrives netop nogle af de vigtigste institutioner, som gennem 200 år har været med til at præge udviklingen, når det gælder landbruget og forskningen.

Den første artikel er af Niels Kærgård, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi og har titlen: *Brudstykker af Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskabs og Tidsskrift for Landøkonomis gløvedige historie*. I artiklen fokuseres der på nogle episoder i Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskabs historie, og de relateres til den generelle historiske udvikling. Der tages bl.a. udgangspunkt i, at kulturelle minder ofte giver samfundsinstitutionerne legitimitet og troværdighed. Det er af betydning ikke at glemme de historiske rødder, og det moderne danske samfund har i høj grad sit udspring i 1700-tallets sidste halvdel, hvor Landhusholdningsselskabet blev startet. Det understreges, at Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab er et typisk og betydningsfuldt barn af 1700-tallets reform- og oplysningsbevægelse. I det 18. og 19. århundrede var Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab med til at forme Danmarkshistorien; selskabet prægede indførslen af ny teknologi og var med til at oprette en lang række af de institutioner, der i dag er mere fremtrædende end selskabet selv. Niels Kærgård afslutter med at konkludere, at „i vort specialiserede samfund med en videnskabelig fagjargon, der er vanskelig at forstå for alle andre end fagfæller, må der - måske i højere grad end nogensinde før - være et behov for et sted, hvor specialister og lægmænd kan mødes og diskutere de samfundsmæssige implikationer af specialisternes forskningsresultater og prognoser“.

Den næste artikel har titlen *Fra Fjord til Foulum og Aarhus Universitet* og er skrevet af Tommy Dalgaard, Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi. Artiklen tager udgangspunkt

i, at jordbrugsforskningen har været en væsentlig faktor for dansk landbrugs succesfulde udvikling, og en af de store fædre hertil er Niels Johannes Fjord (1825-1891), docent ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. I artiklen fortælles historien om, hvordan han blev grundlægger af Landøkonomisk Forsøgslaboratorium i 1883, og sammen med bl.a. Peter Nielsen, Tystofte, i 1886 oprettede Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur, og dermed de to institutioner der senere blev til Danmarks JordbrugsForskning med hovedsæde i Foulum ved Viborg, og det campus som i dag udgør en del af Aarhus Universitet, og er et af verdens førende jordbrugs- og fødevareforskningscentre.

Den næste artikel er skrevet af Ejvind Slottved og har titlen: *Landalmuen - især til Tieneste. Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskabs anmærkninger i almanakken i mere end 200 år*. Baggrunden for artiklen er, at man i mere end 200 år i Københavns Universitets almanak under overskriften *Fortsatte økonomiske Anmærkninger fra Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab, Landmanden især til Tieneste* kunne finde små og større afhandlinger af et meget varieret indhold, men alle med det formål at bistå danske landbrugere og landboer i det slidsomme og på anden måde krævende arbejde med at udbygge og udvikle dansk landbrug. Alle bidrag var skrevet i et klart dagligsprog, så de har kunnet læses med udbytte også af folk uden særlige forkundskaber, og næsten altid meget læseværdige. Disse ofte oversete artikler var en af de måder, hvorpå Landhusholdningsselskabet løste sin opgave: at forsyne danske landbrugere med de fornødne kundskaber. I artiklen redegøres der nærmere for baggrunden for disse afhandlinger.

Den fjerde artikel omhandler Patriotisk Selskab. Titlen er: *Patriotisk Selskab: Forskning og rådgivning - i historisk og nutidigt perspektiv* og er skrevet af Peter Borreby. Patriotisk Selskab blev grundlagt allerede i 1810. Formålet med selskabet var at hjælpe det hjemlige erhvervsliv, være et arnested for nye tanker og virkeliggørelsen af dem og således bidrage til udviklingen af landbrug, fiskeri og industri. Midlerne skulle være udbredelse af oplysning, tilskud til nyttige og lovende foretagender samt konkurrencer med præmier. Udbredelsen af oplysning om ny viden inden for landbrugserhvervet blev udfoldet på mange måder fra foredrag til dyrskuer og udstillinger, og fra omkring 1900 blev egentlig konsulenttjeneste først drypvis, men siden fast organiseret en vigtig del af selskabets tilbud til medlemmerne. I artiklen trækkes en linie i selskabets udvikling helt frem til i dag.

Den følgende artikel har titlen *Den jordbrugsøkonomiske forskning i Danmark - Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomis historiske rødder* og er skrevet af Karsten Kyed, Niels Kærgård og Henrik Zobbe. Baggrunden er, at man i Danmark igennem det 20. århundrede – og måske navnlig i de første årtier efter 2. Verdenskrig – oprettede et net af såkaldte sektorforskningsinstitutter. Disse institutter, hvoraf der omkring årtusindskiftet var godt 30, var typisk tilknyttet et bestemt ministerium og skulle producere videnskabelige undersøgelser af relevans for det pågældende ministerium, samt rådgive ministeriet på basis af tilgængelig videnskabelig viden. Fødevareøkonomisk Institut (i dag en del af Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi) er et af de første sektorforskningsinstitutter, idet det er oprettet i 1918. I artiklen beskrives instituttets udvikling helt frem til i dag.

Carl Åge Pedersen har forfattet den næste artikel: *Videncentret for Landbrugs rolle i relation til forskning og formidling af viden til jordbrugerne*. I artiklen beskrives landbrugsrådgivningens historiske udvikling helt tilbage fra den spæde start og frem til i dag. Den danske model for rådgivning af landmænd er to-laget, hvor hovedparten af rådgivningen primært varetages af konsulenter på lokale rådgivningsvirksomheder, mens Videncentret er den koordinerende instans og formidler af mere generel viden. Det understreges, at der på alle fagområder er et tæt og tillidsfuldt samarbejde mellem Videncentret for Landbrug og de forskere på universiteterne og andre steder, der arbejder med forskning inden for de respektive fagområder. En vigtig opgave for Videncentret består i at gøre viden tilgængelig for både rådgivere og landmænd, så den hurtigst muligt kommer i arbejde på bedrifterne. Videncentret bygger bro mellem forskningen, landbocentrenes rådgivere, og dermed ud til landmanden, ved at finde den relevante del af den nye viden og gøre den brugbar.

Den følgende artikel er af Markus Lampe og Paul Sharp og har titlen: *Tidsskrift for Landøkonomi og udvikling af moderne mejeribrug i Danmark*. Tidsskrift for Landøkonomi spillede en vigtig rolle ved etableringen af Danmarks succesfulde mejeribrug i slutningen af det nittende århundrede. Denne artikel opsummerer noget af forfatterernes igangværende forskning vedrørende dette emne. De vigtigste bidrag fra Tidsskrift for Landøkonomi gennemgås fra perioden med særlig fokus på tidsskriftets rolle for at fremme nøjagtig registrering, bogholderi og moderne videnskabelige metoder i almindelighed. Dette var ikke kun med til at bringe dansk mejeribrug ind i den moderne verden, men det har også bidraget til at Danmark hurtigt indhentede nogle af verdens førende økonomier.

Den sidste artikel har titlen: *Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles historie: Fra landbrugs-skole til SCIENCE* og er skrevet af Niels Kærgård og Henrik Zobbe. I artiklen beskrives Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles (KVLs) historie tilbage til 1850'erne. I artiklen konkluderes det, at udviklingen helt entydigt er gået i retning af flere og flere studerende, mindre og mindre praktisk undervisning, mere og mere teori og en stigende grad af specialisering. Det nævnes dog også, at ikke alt er gået efter en lige linie, for der er også eksempler på cirkelbevægelser. Det gælder f.eks. styringen, hvor man er gået fra en central ansat leder til demokrati, og tilbage igen. Den 1. januar 2007 blev KVL fusioneret med Københavns Universitet, og Landbohøjskolen blev til Det Biovidenskabelige Fakultet ved Københavns universitet. I 2012 blev der gennemført yderligere fusioner, hvor det gamle KVL blev delt. Forfatterne konstaterer, at kun tiden kan vise, om det er en lykkelig konstruktion. I hvert fald er der de sidste årtier sket en stor omvæltning fra et landbrugsuniversitet, hvor de fleste talte jysk, til et internationalt disciplinorienteret universitet på vej mod engelsk som koncernsprog.

God læselyst.

Ph.D., cand. agro. & merc. Henning Otte Hansen (ansvarshavende redaktør)
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

TIDSSKRIFT FOR LANDØKONOMI

JUBILÆUMSSKRIFT Landbruget og forskningen

NR. I
MAJ 2014
200. ÅRGANG

Ansvarshavende redaktør

- Seniorrådgiver Henning Otte Hansen
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet

Redaktionsassistent

- Lars Jørgensen
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet

Redaktion

- Professor Carsten Daugbjerg
Crawford School of Public Policy,
Australien
- Kontorchef Niels Lindberg Madsen
Landbrug og Fødevarer, Axelborg
- Professor Peter Nedergaard
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet
- Professor Niels Strange
Skov & Landskab
Københavns Universitet
- Chefkonsulent Torben Wiborg
LMO
- Instituttleder Henrik Zobbe
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet

Oplag

- 900 stk.

Tryk

Ecograf ApS, Højbjerg

Abonnement

- 450,- kr. ex. moms pr. år
- Medlemmer af Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab modtager gratis Tidsskrift for Landøkonomi

Løssalg

- 125,- kr. ex. moms og forsendelse

Udgiver

- Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
Rolighedsvej 25
1958 Frederiksberg C
Tlf 35 33 68 00
Fax 35 33 68 01
ifro@ifro.dk
www.ifro.ku.dk
- Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab
c/o Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
Rolighedsvej 25
1958 Frederiksberg C
1769@1769.dk
www.1769.dk

Sats & layout

Henning Otte Hansen

Produktion

- Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Gothersgade 137
1123 København K
forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

INDHOLD

Redaktionelt forord:

Årgang 200: Forskning, rådgivning og landbrugets udvikling 5

Henning Otte Hansen,

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Artikler:

Brudstykker af Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskabs

og Tidsskrift for Landøkonomis gloværdige historie 9

Niels Kærgård, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi,

Københavns Universitet

Fra Fjord til Foulum og Aarhus Universitet 21

Tommy Dalgaard, Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi

Landalmuen - især til Tieneste. Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskabs

anmærkninger i almanakken i mere end 200 år..... 31

Ejvind Slottved, universitetshistoriker, mag. art.

Patriotisk Selskab: Forskning og rådgivning

- i historisk og nutidigt perspektiv 57

Peter Borreby, udviklingsdirektør, Patriotisk Selskab

Den jordbrugsøkonomiske forskning i Danmark

- Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomis historiske rødder 67

Karsten Kyed, Niels Kærgård og Henrik Zobbe,

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Videncentret for Landbrugs rolle i relation til forskning

og formidling af viden til jordbrugerne 83

Carl Åge Pedersen, chefkonsulent, Videncentret for Landbrug

Tidsskrift for Landøkonomi og udvikling af

moderne mejeribrug i Danmark..... 91

Markus Lampe, Universidad Carlos III Madrid

Paul Sharp, Syddansk Universitet, Danmark

Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles historie:

Fra landbrugsskole til SCIENCE 101

Niels Kærgård og Henrik Zobbe

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet